

A kriminalisztika oktatásának jelentősége a jogi felsőoktatásban

ABSTRACT

The subject of forensic science has been taught in higher education for 60 years with varying degrees of intensity. Nowadays, from one point of view, it is in a declining period in this respect, as it is no longer a compulsory subject in all institutions, so several special courses have been launched in recent years, where it is possible to acquire deeper knowledge in a large number of hours. Why does a law student have to study forensics? Does every law student need it at all? The author seeks answers to these questions in his brief study.

Keywords: criminology ■ criminology education ■ forensic
■ legal education

I. A KRIMINALISZTIKA JELENTŐSÉGE

A kriminalisztika a büntetőeljárás tudományának keretrendszerén belül ajánlásokat fogalmaz meg az egyes bűncselekmények nyomozása során. Az egyik fő területe a krimináltechnika, amely elsősorban a természettudomány egyes területeinek segítségével azonosítja a bűncselekményben résztvevő személyeket és tárgyakat. Ehhez nyújt segítséget a krimináltaktika, amely az egyes nyomozási cselekmények szakszerű és eredményes végrehajtását segíti ajánlásaival.

Mind a krimináltechnikai, mind pedig a krimináltaktikai ajánlások az egyes bűncselekmények nyomozása során kapnak különös jelentőséget, amikor adaptálni kell azokat az adott bizonyítási cselekmény vagy kihallgatás, illetve akár egyes kényszerintézkedések végrehajtása során. A kriminalisztikai ajánlások segítségével a múltbeli releváns

esemény megismerhetővé és rekonstruálhatóvá válhat, valamint a jövőben elkövetni kívánt esemény megismeréséhez is hozzájárulhat.^[1]

A kriminalisztika jelentőségét az adja, hogy a téves bírósági ítéletek miatt olyan átfogó vizsgálatok indultak a tengerentúlon (pl. The Innocence Projekt)^[2], amelyek hatása a kontinentális jogrendszerre is jelentős. Felértékelődtek a jogrendszer keretei között végzett, az egyes eljárási cselekmények kapcsán használható, más tudományágak eredményeit felhasználó metodikák és az ebben rejlő lehetőségek is, amelyek a büntetőeljárásokat hatékonyabbá és eredményesebbé teszik (pl. új kihallgatási módszerek; az ún. Barnahus program).^[3] A világ ezért egyre inkább a kriminalisztika területén végzett kutatások felé fordul, és az ezek révén megfogalmazható szakmai ajánlások irányába, amelyek e tudományos kutatások eredményei alapján, nemzetközi együttműködések révén egy-egy nemzet legjobb gyakorlatát általánossá téve, a szakmai szervezetek által kiadott best practice-ekben (bevált gyakorlatokat tartalmazó kézikönyvekben) öltének testet.

II. A KRIMINALISZTIKA OKTATÁSÁNAK CÉLJA

Bócz Endre szerint a kriminalisztika oktatása azért szükséges a jogi felsőoktatásban, mert a végzett joghallgatók döntő többsége a jogalkalmazásban helyezkedik el, ahol jogvitás ügyekben fog eljárni, illetve azokban döntést hozni. Ehhez pedig szükséges a tények megállapítása. Ahhoz, hogy ezt elérje, meg kell hallgatnia az ügy szereplőjét, ami tulajdonképpen kihallgatásként értékelhető. Ennek során pedig ismernie kell a lehetséges befolyásoló tényezőket, a buktatókat (a legjobb módszert – teszem hozzá) és a további bizonyítási lehetőségeket. Természetesen ezt elsajátíthatja a saját kárán is, ám nincs olyan másik tantárgy a jogászképzés tananyagában, amely erre a feladatra fel tudná őt készíteni.^[4]

Továbbá azért oktatunk kriminalisztikát a jogi képzésben, mert egyrészt az itt végzett joghallgatók, amennyiben a pályán maradnak, olyan szakembereknek adnak majd nyomozati utasítást (nyomozás-felügyelet keretében), vagy ítélik meg a bizonyítási eszközök beszerzése során tanúsított magatartásuk szabályszerűségét (ítélkezés során), akik ezt 280 – vagy mint e sorok szerzője, 400 – órában tanulták.^[5] Azonkívül azért is, mert az ő dolguk lehet majd

[1] Nyitrai, 2018, 111.

[2] A The Innocence Projekt egy 1992-ben indult mozgalom az USA-ban, amelynek célja a DNS vizsgálatok segítségével cáfolni a téves ítéleteket. 2019-ig több mint 300 esetben sikerült bizonyítani az elítéltek ártatlanságát.

[3] A „Barnahus” izlandi nyelven árvaházat jelent. Ez ma már egy projekt is, amelynek keretében a gyermekek kihallgatásának legoptimálisabb módját kutatják, oktatják és végzik a szakemberek. (Ld. barnahus.eu).

[4] Bócz, 2008, 18.

[5] Hautzinger, 2017, 241.

rámutatni a nyomozás hibáira (védőként), amelyet felismerni, megítélni csak e tudás birtokában képesek. Ennek a tevékenységnek jogi kereteit a büntetőeljárás szabályai adják meg, ugyanakkor szakmai tartalommal a kriminalisztika tölti azt meg. (Például a felismerésre bemutatás kapcsán a törvény kógens szabályként legalább három azonosítandó objektumot jelöl meg. Ez adja a jogi keretet, mint törvényi minimum, ám a kriminalisztikai ajánlások öt objektumban maximálják a bemutatandó tárgyakat, személyeket figyelemmel arra a tapasztalati tényre, hogy amennyiben túl sok felismerendő objektumból kell választani a felismerő tanúnak, úgy a választás során indokolatlanul bizonytalanná válhat.)^[6]

Természetesen az is előfordulhat, hogy a nyomozó hatóság tagjaként nekik kell majd ezeket az eljárási cselekményeket végrehajtaniuk, amely felkészültséget igényel. Ez esetben kétség sem férhet ahhoz, hogy a kriminalisztikai ismeretek szükségesek a munka szakszerű elvégzéséhez, amelyet a nyomozó hatóságok vezetői magától értetődő képességként várnak el. Továbbá azt sem szabad elfelejteni, hogy a kriminalisztika kapcsán tanult ismeretek nagy eredményességgel alkalmazhatóak a közigazgatási hatósági eljárásban, de akár a fegyelmi vagy a szabálysértési eljárásokban is.

De valóban ennyire evidens-e az, hogy a joghallgatók kriminalisztikai ismeretek birtokában veszik át a diplomájukat?

III. A KRIMINALISZTIKA OKTATÁSÁNAK HELYZETE

Fenyvesi Csaba nagy örömmel jelentette még 2003-ban, hogy a kriminalisztika egyetemi oktatása terén biztatónak tűnik az a szemléletbeli változás, hogy – a Rendőrtisztviselői Főiskolán kívül – egyre több jogi kar vezetője, szakapparátusa ismeri fel a nemzetközi tendenciáknak megfelelően, hogy a kriminalisztika nem csak a rendőröknek szóló „rendőrtudomány” (ahogy azt sok eljárásjogász láttatni szeretné – teszem hozzá), hanem módszertana miatt az összes, bizonyítással foglalkozó jogág művelésében szerepet játszó tudományterület. Így helye és szerepe van a joghallgatók, mint későbbi jogalkalmazók oktatásában, tehát az egyes jogi karok tantárgyi struktúrájában.^[7]

Tizenöt évvel ezelőtt még azt hittük, hogy már senki sem kérdőjelezi meg a kriminalisztika oktatásának létjogosultságát a jogi felsőoktatásban.^[8] Még öt évvel ezelőtt is úgy tűnt, hogy a kriminalisztika-oktatás a jogászképzés szerves részét képezi,^[9] azonban a helyzet mára sajnos megváltozott: ugyanis a jelenleg hazánkban működő nyolc jogi kar közül több karon nem kötelező tantárgyként

[6] Anti et al., 2001, 92.

[7] Fenyvesi, 2003.

[8] Bócz, 2008, 27.

[9] Hautzinger, 2017, 237.

oktatják a kriminalisztikát. Vannak jogi karok, ahol a kriminalisztika már csak kötelezően választható kurzusként szerepel a tantárgyak listájában.^[10]

Tanszékünk, a győri Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Karának Bűnügyi Tudományok Tanszéke – köszönhetően Kovács Gábor professzor elkötelezettségének – a kriminalisztikát kötelező tantárgyként, a kilencedik szemeszterben, 28 órában oktatja. Olyannyira, hogy egy néhány éve elvégzett tantárgyfejlesztési projekt keretében az óraszámot növelni ugyan nem lehetett, de a beszámoló helyett már kollokvium keretei között adnak számot tudásukról a hallgatók. Tehát a mi joghallgatóinkról elmondható, diplomájuk kézhezvételének feltétele a kriminalisztika kurzus sikeres teljesítése.

Összességében megállapítható azonban, hogy a jelenlegi országos helyzet mindenképpen visszalépés a korábbi, mintegy fél évtizeddel ezelőtti állapothoz képest. A helyzet lesújtó, ugyanis a világ éppen a másik irányba tart. Olyannyira, hogy a kriminalisztikai témájú (angolszász keretek között „forenzikus” területként jobban ismert) tárgya(aka)t tőlünk nyugatabbra egyre nagyobb érdeklődés és megbecsülés övezi.

A tengerentúlon és Európa nyugati felén már inkább az a kurrens téma, hogy e szakterület túlzott súlya milyen problémákat okoz az igazságszolgáltatásban.^[11] A gyakorlatban ugyanis több olyan jelenség figyelhető meg, amely aggasztó hatással van az igazságszolgáltatásra (pl. CSI-hatás).^[12] Erre azonban nem az a válasz, hogy az oktatásban leépítik a kriminalisztika megállíthatatlan fejlődésével együtt járó ismeretanyag átadását, hanem kutatják ennek okait, és ajánlásokat tesznek, miként lehet a forenzikus területek egészségtelen túlsúlyát, túlértékelt eredményeit elkerülni. A kutatás központjába kerültek ezért azok a magatartások és egyéb tényezők is, amelyek a kriminalisztikával összefüggésbe hozható kognitív torzító tényezők szerepét vizsgálják.^[13]

A szovjet elméleteken nevelkedett hazai kriminalisztika oktatás (amely a maga idejében modern volt), már idejét múlt dogmái is újragondolásra szorulnak. Egyetértve Bócz Endrével,^[14] egyre sürgetőbb lenne egy nagyszabású, kifejezetten a kriminalisztika elmélettel foglalkozó mű megalkotása – teszem hozzá – leginkább az alapfogalmak újragondolása, rendbetétele és az újonnan megjelent fogalmak (pl. digitális bizonyíték) pontos definiálása érdekében, valamint a kriminalisztikai kutatások fokozása is.

A kriminalisztika szerepe ma már azért is jelentős, ugyanis annak specializációja mindenki előtt ismert szakmai evidenciává vált, azonban egy évtizede érezhető az az igény, amely a sok, kisebb részre szakadt forenzikus terület átlá-

[10] Ld. jak.ppke.hu; jog.unideb.hu. Ilyen például a Pázmány Péter Katolikus Egyetem és a Debreceni Egyetem is, és a Szerző ismerete szerint Szegeden és Pécsen is csak választható kurzus a kriminalisztika – igaz, több választható tárgy is van e témakörben.

[11] Dror, 2018, 6836.

[12] Kovács, 2018, 192.; Nogel, 2020, 54.; Angyal – Bezsényi – Petrétei, 2018, 69.

[13] Cole, 2005, 985.

[14] Gárdonyi – Hautzinger, 2021, 1725-1740.

tását hivatott biztosítani. A nyomozások során (majd később a bizonyítási szakban) is gyakran már nem az okoz problémát, hogy egyes részterületek szakértőit megtalálják, hanem éppen az a probléma, hogy mely szakértőkre van szükség az adott esetben, vagy hogy mit lehet kezdeni ezen vizsgálatok eredményeivel, azok pontosan miként értelmezhetőek, és milyen módon lesznek felhasználhatóak a büntető-eljárásban. Elkerülhető-e továbbá a nyomozás során a szakértői bizonyítással összefüggésben felmerülő ténybeli és jogi hibák?^[15] Olyan ez, mint amikor egy fejfájással orvoshoz megy a beteg, majd több szakorvosi vizsgálat után sem találnak külön-külön, az egyes szakterületen jártas orvosok okot a panaszra, azonban amikor a háziorvos a leletegyüttest a kezébe veszi, megmondja a megoldást. Éppen ezért a forenzikus tanácsadók szerepe az elmúlt években, az ilyen rendszerben működő országokban exponenciálisan nőtt.^[16]

A jogászképzésben nem egységesen, és különösen nem egyforma súllyal jelenlévő kriminalisztika oktatás hiányát a jogász társadalom biztosan ma is érzi, ugyanis megjelentek az ennek pótlását szolgáló képzések. Ilyen képzés a számos jogi karon indult kriminalisztikai szakjogászképzés, de a továbbképzési rendszerben is jelen van a kriminalisztika a Legfőbb Ügyészségen, három hetes képzés formájában,^[17] és a Magyar Jogász Egylet^[18] is foglalkozik ilyen képzések szervezésével.

A kriminalisztika segíthet a jogi felsoktatás vonzóbbá tételében is. A tárgy gyakorlati jellege megengedi a hagyományos, frontális oktatás kereteinek túllépését, amelyet a hallgatók mindig örömmel fogadnak. 14 éve oktatok kriminalisztikát joghallgatóknak, és több ízben tapasztaltam, hogy – ha nem is szeretünk ezzel a ténnyel szembesülni – több hallgatónál tapasztalható, hogy az ötödév elejére kiég, eltávolodik a jogtudománytól, elveszíti érdeklődését. Nem egy esetben hallottam már hallgatótól, hogy a kriminalisztika újra felkeltette az érdeklődését, és eldöntötte (vagy megváltoztatta döntését), hogy a bűnügyi tudományok területén szeretne a diploma megszerzését követően elhelyezkedni.

IV. A KRIMINIALISZTIKAOKTATÁS TARTALMA (MIT OKTASSUNK?)

Egyetértve Bócz Endre javaslatával – amelyet oktatási tapasztalataim is megerősítenek – mindenképpen fontos az elméleti alapok és a kriminalisztikai gondolkodás elsajátítása,^[19] de utóbbi esetében talán inkább annak megértése

[15] Vári, 2017,133.

[16] Bitzer, 2018, 182. A belga gyakorlat azt mutatja, hogy a forenzikus tanácsadók tevékenységére nagy szükség volt. Míg 2009-ben csupán öt ügyben működtek közre, addig 2015-ben már 219 ügyet dolgoztak fel.

[17] B/11709. A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2015. évi tevékenységéről.

[18] Jogaszegylet.hu, 2019.

[19] Bócz, 2008, 19.

a fontos, tulajdonképpen egyfajta érzékenyítés a kriminalisztikai nézőpontra. Ugyanis, ha a kriminalisztikai aspektust sikerül magáévá tenni a hallgatónak, akkor képes lesz aszerint szemlélni az elé kerülő ügyben szereplő tényeket a következő évtől, a jogászai gyakorlati munkája során is.

A krimináltechnika rohamos fejlődése okán a technikai lehetőségek bemutatása alapvető elvárás, és részletesen végig kell venni a bizonyítási cselekmények, valamint a kényszerintézkedések kapcsán adott kriminalisztikai ajánlásokat, amelyeket a súlyosabban minősülő bűncselekmények (emberölés, rablás) kriminálmethodikai ajánlásaival lehet igazán testközelbe hozni. Érdemes lehet a tárgyalóterem kriminalisztikájával is kiegészíteni a tananyagot.

Továbbgondolva, a tudományterület jellege miatt az elméleti ismereteket követően gyakorlati órákra lenne szükség, ahol a hallgatók ki is próbálhatják a megszerzett tudást.

Még egyszer: ahhoz, hogy a gyakorlatot jól tudja alkalmazni a hallgató, elengedhetetlenül szükségesek a megfelelő pontossággal átadott elméleti alapok, ennek hiányában ugyanis nem fogja érteni, hogy mit miért kell csinálni, és amennyiben új – vagy a megszokottól csupán egyes elemeiben eltérő – esettel találkozik, akkor nem fog tudni arra megfelelő választ adni.

Kiemelten fontosnak tartom, hogy a nyomozó hatóságok se titkolózzanak az eljárásaik alapvetései kapcsán, épp ellenkezőleg: fektessék le és hozzák nyilvánosságra a szakmai minimumokat az átláthatóság jegyében.^[20] A bűnügyi technikai szakterülethez és számos más bűnügyi területhez hasonlóan ezeket az alapszabályokat (amelyek kriminalisztikai ajánlásokon nyugszanak) nyilvánosságra kell hozni,^[21] az egyes ügyek tanulságait az oktatókkal meg kell osztani.^[22] Egyébiránt a transzparencia és az eljárási igazságosság szempontjainak érvényesülése a rendőrség iránti bizalom növeléséhez is hozzájárul.^[23] Ezek ugyanis viszonyítási pontot jelentenek mind a bíró, mind pedig az ügyész, és persze a védő számára is, de ugyanakkor a nyomozó hatóságot is védik, ha azt a kérdést teszik fel az eljáró nyomozó számára, hogy mit és miért úgy csinált az eljárás során, ahogy az az iratanyagból kitűnik. Amennyiben a szakmai minimumszabályok szerint járt el, és annak eredményeként szerezte be a bizonyítási eszközöket, amelyekre a vád épül, akkor az a vádat erősíti.

[20] Kovács, 2014, 67.

[21] Pl.: 24/2014. (VII. 11.) ORFK utasítás a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról, 13/2012. (VII. 30.); ORFK utasítás a büntetőeljárások keretében lefolytatandó szemlék végrehajtásáról és a bűnügyi technikai tevékenység egységes szabályozásáról (már hatályon kívül helyezve).

[22] A nyilvánosságra hozatal részét kell képezze, hogy az egyes eseteket a rendészeti felsőoktatás oktatói számára is hozzáférhetővé teszik. Ahogyan ezt tette például a Budapesti Rendőr-főkapitányság Felderítő Főosztály vezetése a 2018. év március 28-án, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Ludovika Campusán rendezett kerekasztal-beszélgetésen (Sivadó, 2018, 305.).

[23] Vári, 2021, 514.

V. A KRIMINALISZTIKA OKTATÁSÁNAK JÖVŐJE

A bűnügyi nyomozástan oktatása a joghallgatók számára elengedhetetlenül fontos, ugyanis a kriminalisztika területén járattan ügyész, ügyvéd vagy bíró a munkájához egyébként nélkülözhetetlen bűnügyi nyomozástani ismereteket ilyenkor – leplezve járatlanságát – tapasztalatom szerint a film- és regényélményeiből pótolja, rendkívül kellemetlen helyzeteket idézve ezzel elő.

Katona Géza lejegyezte a kriminalisztikának a jogi felsőoktatásba történt bevezetését követő tapasztalatait, köztük pedig az általam is fentebb említett jelenséget igazolta, miszerint a nyomozástani ismerteknek a jogi felsőoktatásban történt megjelenését követően megugrott azoknak a hallgatóknak a száma, akik a bűnügyi terület elméleti vagy gyakorlati művelését választották élethivatásnak. Majd hozzáteszi, hogy a kriminalisztika intenzív művelésének megkezdése időben egybeesik a bűnügyi tudományok azon fejlődési szakaszainak kezdetével, amely hazánkban az elkövetkezendő évtizedekben a fejlett európai jogelvek elfogadásához vezetett, és fontos lépést jelentett a jogegyenlőség elvéhez való visszatéréshez.^[24]

Ma már nem ez a kérdés, hanem az, hogy a kriminalisztika kurzus kötelező oktatásával és tartalmának reformálásával az európai és tengerentúli trendekhez való felzárkózást, vagy a feladat elnapolásával az attól való leszakadás útját választjuk-e?

A fenti gondolatokkal kívánok Kukorelli professzor úrnak 70. születésnapja alkalmából egészséget, boldogságot, és azt, hogy minél hosszabb ideig élvezhesük alkotó társaságát Karunk oktatói közösségében!

IRODALOM

- Angyal Miklós – Bezsényi Tamás – Petrétei Dávid (2018): „Az egész eljárásnak több a kára, mint a haszna”: A kriminalisztikai fejlesztések dilemmái. In: *Rendőrségi Tanulmányok*. 2018/2. sz.
- Bitzer, Sonja (2018): Factors leading to the involvement of Forensic Advisors in the Belgian criminal justice system. In: *Forensic Science International*. Vol. 285.
- Bócz Endre (2008): A kriminalisztika a jogi felsőoktatásban. In: *Rendészeti Szemle*. 56. évf., 2008/9. sz.
- Cole, Simon A. (2005): Accounting for Error in Latent Fingerprint Identification. In: *J. Crim. L. & Criminology*.
- Dror, Itel (2018): Biases in Forensic Experts. In: *Science*. 2018/6836.
- Fenyvesi Csaba (2013): A kriminalisztika mint tudományág és mint egyetemi tantárgy. In: *Magyar Tudomány*. 2003/2. sz. (Elérhető: <http://www.matud.iif.hu/03feb/fenyvesi.html>). (Letöltés ideje: 2022. 04.19.).

[24] Katona, 2006, 268.

- Gárdonyi Gergely – Hautzinger Zoltán (2021): A kriminalisztikai kutatások fejlesztésének lehetősége. In: *Belügyi Szemle*. 69/10. sz. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.10.3>.
- Hautzinger Zoltán (2017): Bűnügyi nyomozás tudománya a magyar felsőoktatásban, avagy a kriminalisztikai képzés rendszere In. Boda József – Felkai László – Patyi András (szerk.): *Ünnepi kötet a 70 éves Janza Frigyes tiszteletére*. Dialog Campus Kiadó, Budapest.
- Katona Géza (2006): A kriminalisztika és a kriminológia bevezetése az egyetemi oktatásban. In: Fenyvesi Csaba – Herke Csongor – Mészáros Bence (szerk.): *Bizonyítékok: Tiszteletkötet Tremmel Flórián egyetemi tanár 65. születésnapjára*. PTE ÁJK, Pécs.
- Kovács Gábor (2014): A helyszíni szemle normatív szabályozása. In: *Jog–Állam–Politika*. 2014/2. sz.
- Kovács Gábor (2018): A „CSI”-hatás. In: Ambrus István – Németh Imre (szerk.): *Büntetőjogi dolgozatok Gellér Balázs születése ötvenedik évfordulójának ünnepére*. Dialog Campus Kiadó, Budapest.
- Nogel Mónika (2020): *A szakértői bizonyítás aktuális kérdései*. HVG–Orac, Budapest.
- Nyitrai Endre (2018): Az interoperabilitási e-nyomozás alapjai. In: *Belügyi Szemle*. 66/10. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.10.7>.
- Price, Joseph M. – Kelly, Gretchen Gates (2017): Junk Science in the Courtroom: Causes, Effects and Controls. In: *Hamline Review*. Vol. 3/2017.
- Sivadó Máté (2018): Beszámoló egy kerekasztal beszélgetésről. In: Czene-Polgár Viktória (szerk.): *Innováció, elektronizáció, tudásmenedzsment*. Magyar Rendészettudományi Társaság, Budapest.
- Vári Vince (2017): A nyomozás szerepének változása az új Be. kódexben, In: Kiglics Norbert (szerk.): *II. Turizmus és Biztonság Nemzetközi Tudományos Konferencia: Tanulmánykötet*. Pannon Egyetem, Nagykanizsai Kampusz, Nagykanizsa.
- Vári Vince (2021): Az eljárási (procedurális) igazság jelentősége a rendőri munkában., In: Barabás Andrea Tünde – Christián László (szerk.): *Ünnepi tanulmányok a 75 éves Németh Zsolt tiszteletére: Navigare necesse est*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest.

ONLINE HIVATKOZÁSOK

- A Barnahus projekt honlapja. (Elérhető: <https://www.barnahus.eu/en/publications/>. Letöltés ideje: 2022. április 19.).
- A Debreceni Egyetem honlapja. (Elérhető: <https://mad-hatter.it.unideb.hu/portal/displayDocument/id/3528225>. Letöltés ideje: 2022. április 19.).
- A Magyar Jogászegylet honlapja. (Elérhető: http://old.jogaszegylet.hu/index.php?mod=re_d&hr_id=222&tr_id=11. Letöltés ideje: 2022. április 19.).
- A Pázmány Péter Katolikus Egyetem honlapja. (Elérhető: <https://jak.ppke.hu/bunteto-anyagi-eljarasi-es-vegrehajtasi-jogi-tanszek/targyaink/osztatlan-jogasz-ma-1/kotelezoen-valaszthato-targyak/kriminalisztika>. Letöltés ideje: 2022. április 19.).